

Písemná zkouška z Pedagogicko-psychologického základu v navazujícím magisterském studiu

Zkouška se skládá z těchto částí

1. Pedagogika a didaktika
2. Speciální pedagogika
3. Psychologie

1. Pedagogika

(a) Okruhy otázek ze školní pedagogiky:

- 1 Pedagogika, její vymezení, předmět, cíle a metody. Členění pedagogických disciplín. Postavení v rámci systému věd. Školní pedagogika, její obsah a funkce.
- 2 Základní pojmy a kategorie pedagogiky (výchova, vzdělání, edukace, edukační procesy).
- 3 Základní charakteristika myšlení a díla J. A. Komenského.
- 4 Stručný přehled dějin pedagogiky novověku (J. Lock, J. J. Rousseau, J. H. Pestalozzi, J. F. Herbart, L. N. Tolstoj a další).
- 5 Pedagogické směry 20. století (pragmatická pedagogika, pozitivistická pedagogika, pedagogika kultury a duchovědná pedagogika, marxistická pedagogika, křesťanská pedagogika). Představitelé, dílo.
- 6 Žák jako subjekt vzdělávání. Vývojová charakteristika, typy inteligence, přístup k učení, tvořivost.
- 7 Učitelská profese: specifika, obsah, kompetence, odpovědnosti, další vzdělávání. Profesiogram učitelské profese. Etické otázky.
- 8 Pedagogická komunikace a interakce. Zásady komunikace ve škole a její vliv na průběh výuky.
- 9 Klima školní třídy. Práce s klimatem, efekty klimatu a jeho význam ve výchovně vzdělávacím procesu.
- 10 Dědičnost, prostředí, výchova. Rodina a výchova. Vztah mezi rodinou a školou, koncept otevřené školy.
- 11 Škola jako instituce. Funkce školy. Vnitřní řízení a správa školy. Normy pro práci školy. Image školy.
- 12 Současný vzdělávací systém v ČR (typy škol, struktura, obsahové zaměření). Transformace českého školství.
- 13 Alternativní školství v ČR (typy škol, jejich základní charakteristika).
- 14 Kurikulum a kurikulární dokumenty (jejich vymezení, smysl, způsob práce s nimi).
- 15 Školské zákony a jejich význam (legislativní proces, Sběrka zákonů). Další legislativní normy.
- 16 Vzdělávací politika (vymezení a funkce, národní a nadnárodní úroveň vzdělávací politiky, základní dokumenty vzdělávací politiky a jejich obsah).

Srovnávací literatura

- Bertrand, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha: 1998.
- Mareš, J., Křivohlavý, J.: *Komunikace ve škole*. Brno 1995.
- Poř, M. *Škola v proměnách*. Brno: MU, 2008.
- Průcha, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2009.

- Průcha, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha: Portál, 2001.
- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. (dostupné na www.vuppraha.cz)
- *Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání*. (dostupné na www.vuppraha.cz).

(b) Okruhy otázek z obecné a alternativní didaktiky:

1. Didaktika - její předmět a pojetí. Vymezení obecné didaktiky, oborové didaktiky, didaktiky stupňů a typů škol. Systémové pojetí didaktiky.
2. Struktura učiva. Didaktický materialismus, formalismus, utilitarismus. Základní učivo.
3. Podmínky výuky a vzdělávání.
4. Cíle výuky, jejich rozdělení, tvorba.
5. Metody výuky a jejich klasifikace.
6. Metody slovní, jednotlivé typy, jejich charakteristika.
7. Metody názorně demonstrační, typologie, podstata jednotlivých metod.
8. Metody praktické, jejich analýza, základní charakteristiky.
9. Fáze výuky.
10. Organizační formy výuky (jejich třídění). Charakteristika jednotlivých forem.
11. Vyučovací hodina - základní výuková jednotka. Typologie vyučovacích hodin.
12. Hodnocení, zkoušení a klasifikace žáků. Žák a jeho školní úspěšnost. Sebehodnocení.
13. Systém materiálních didaktických prostředků. Didaktická technika. Informační technologie a jejich využití ve výuce.
14. Učitel jako činitel výuky.
15. Žák (student) jako činitel výuky.
16. Školní učebnice. Práce učitele a žáka s učebnicí. Funkce učebnic. Nové druhy učebnic.
17. Soustava didaktických principů.
18. Příprava učitele na vyučování (projekční činnost učitele). Didaktická analýza učiva. Učitelovo pojetí výuky.
19. Kooperativní, individualistické a soutěživé učení a vyučování.

Srovnávací literatura

- Kalhous, Z., Obst, O.: *Školní didaktika*, Praha, Portál 2002
- Maňák, J. Švec, V.: *Výukové metody*, Brno, Paido 2003
- Petty, G.: *Moderní vyučování*, Praha, Portál 1996

2. Okruhy otázek ze speciální pedagogiky

1. Speciální pedagogika - pojem, předmět, cíle, interdisciplinární vztahy, klasifikace oboru, terminologie.
2. Integrace - pojem, terminologie, formy integrace, možnosti integrace v současnosti.
3. Inkluze – inkluzivní vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami –legislativa.
4. Speciálně pedagogická diagnostika - pojem, předmět, cíle, metody, terminologie.
5. Pedagogicko-psychologické poradenské služby - SPC, PPP, SVP, školní poradenské pracoviště (výchovní poradce, školní speciální pedagog, školní psycholog, metodik prevence)

6. Tělesné postižení - charakteristika, klasifikace, etiologie, DMO, LMD, edukace, osobní asistence, pracovní uplatnění.
7. Mentální postižení - charakteristika, klasifikace dle WHO, etiologie, Downův syndrom, demence, edukace, pracovní uplatnění.
8. Poruchy autistického spektra - charakteristika, etiologie, edukace.
9. Zrakové postižení - charakteristika, klasifikace, etiologie, edukace, pracovní uplatnění.
10. Sluchové postižení - charakteristika, klasifikace, etiologie, edukace, znakový jazyk, pracovní uplatnění, protetika.
11. Narušená komunikační schopnost - charakteristika, klasifikace, etiologie, reedukace, edukace.
12. Alternativní a augmentativní komunikace - charakteristika, jednotlivé systémy.
13. Specifické poruchy učení - charakteristika, klasifikace, etiologie, diagnostika, reedukace, edukace, pracovní uplatnění.
14. Poruchy chování - charakteristika, klasifikace, ústavní a ochranná výchova, prevence.
15. Souběžné postižení více vadami – edukace, terapie.

Srovnávací literatura

- BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-158-4.
- BARTOŇOVÁ, M., PIPEKOVÁ, J., VÍTKOVÁ, M. Strategie ve vzdělávání žáků s mentálním postižením v odborném učilišti a na praktické škole. Brno: MSD, 2007. ISBN 978-80-7392-050-0.
- LECHTA, V. (ed.) Základy inkluzivní pedagogiky. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-679-7.
- PIPEKOVÁ, J. (ed.) Kapitoly ze speciální pedagogiky. Brno : Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.
- VÍTKOVÁ, M. (ed.) Integrativní speciální pedagogika. Brno : Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.

3. Okruhy otázek z psychologie

1. Předmět a vývoj pedagogické psychologie - metodologie, vychovatelnost, vzdělavatelnost, vlohy, schopnosti, talent, nadání, metody získávání základních informací v pedagogické psychologii.
2. Učení - učení a zrání, paměť a učení, druhy učení, řízené učení, teorie učení, učení a motivace.
3. Inteligence a kreativita - vymezení inteligence a tvořivosti a její měření, struktura inteligence a tvořivosti, vztah mezi inteligencí a tvořivostí
4. Psychodidaktika - vědomosti, návyky, dovednosti a jejich utváření, styly učení, individuální rozdíly v učení.
5. Psychologie výchovy a osobnost žáka - psychologické otázky výchovných cílů, odměna a trest, styly a vzory ve výchově, osobnostní princip ve výchově, kulturní stimulace, sebevýchova. Osobnost žáka - poznávání osobnosti a její charakteristika, role žáka, adaptace na školu, rozvoj osobnosti žáka
6. Poruchy učení a chování - intelektové a mimointelektové příčiny neprospěchu, školní úspěch, resp. neúspěch, sy. ADHD/ADD, specifické vývojové poruchy učení (SVPU), neurotické poruchy, agresivita a šikana.

7. Psychohygienu výchovně vzdělávacího procesu - psychohygienické základy učení a samoučení, psychohygienu zkoušky, zátěž, stres, přetěžování, téma a její prevence.
8. Psychologie učitele - vztah učitele a žáka, typy učitelů, požadavky na učitelovu osobnost, komunikace v pedagogické situaci, vztahy mezi učiteli, sebereflexe učitele.
9. Sociálně psychologické otázky třídy a školy - třída jako malá sociální skupina, sociální klima třídy a školy, rodina, domov, škola, socializace žáka, sociální učení.

Srovnávací literatura

- ČÁP, J. Psychologie výchovy a vyučování. Praha : Karolinum 1991, 415 s.
- ČÁP, J., MAREŠ, J. Psychologie pro učitele. Praha : Portál 2001, 655 s.
- FONTANA, D. Psychologie ve školní praxi. Praha : Portál 2003, 383 s.
- HELUS, Z.: Dítě v osobnostním pojetí. Praha : Portál 2004, 228 s.
- HILL, G.: Moderní psychologie. Praha : Portál 2004. 282 s.
- KOHOUTEK, R. Úvod do psychologie: normalita a abnormalita psychiky a osobnosti. Brno : MU 2005, 63 s.
- KOHOUTEK, R. Základy užití psychologie. Brno : CERM 2002, 544 s.
- KOHOUTEK, R.a kol. Základy pedagogické psychologie. Brno : CERM 1996, 184 s.
- KULIČ, V. Psychologie řízeného učení. Praha : Academia 1992, 187 s.
- MAREŠ, J. Styly učení žáků a studentů. Praha : Portál 1998, 239 s.
- MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. Komunikace ve škole. Brno : MU 1995, 210 s.